

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI
Próbna Matura z OPERONEM i „Gazetą Wyborczą”

Język polski
Poziom podstawowy

Listopad 2011

Część I – rozumienie pisanego tekstu *Słownik zabijania*

W niniejszym schemacie oceniania zadań otwartych są prezentowane przykładowe poprawne odpowiedzi. W tego typu zadaniach należy również uznać odpowiedzi ucznia, jeśli są inaczej sformułowane, ale ich sens jest zgodny z podanym schematem, oraz inne poprawne odpowiedzi w nim nieprzewidziane.

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
1.	1 pkt – określenie funkcji pytania znajdującego się w akapicie 1. Przykładowa odpowiedź: To przykłady potwierdzające myśl Manuela da Nóbregi, że od czasów najdawniejszych ludzie wciąż się zabijają.	0–1
2.	1 pkt – wypisanie z akapitów 1. i 2. zdań tożsamy pod względem treści Akapit 1.: „Od początku świata ludzie wciąż się tylko mordują i zabijają”. Akapit 2.: „Masowe morderstwa od zawsze towarzyszą dziejom ludzkości”.	0–1
3.	2 pkt – poprawne sformułowanie tezy Przykładowe odpowiedzi: – Żądza masowego mordu jest wynikiem wychowania i agresywnej kultury. – Żądza masowego mordu jest nabyta. Uwaga! Odpowiedź musi mieć postać tezy. Nie należy uznać zacytowanego zdania: „Są więc wynikiem wychowania i agresywnej kultury”.	0–2
4.	1 pkt – wskazanie dwóch czynników, które pozwolą rozwiązać problem ludobójstwa Przykładowe odpowiedzi: – odpowiednie prawo/akty prawne – zbadanie wzorców kulturowych, obsesji i mitów, które wyniszczają całe grupy ludzi	0–1
5.	1 pkt – wypisanie czterech wskazanych w akapicie 6. przyczyn aktów ludobójczych – nienawiść religijna i rasowa – idealizacja przeszłości – kult ziemi – poczucie wyższości własnej kultury nad innymi	0–1
6.	1 pkt – wskazanie, na czym polega przedstawiona w akapicie 7. ułomność konwencji ONZ z 1948 r. Podana przez konwencję definicja ludobójstwa jest niepełna (niewłaściwa). Uwaga! Należy również uznać podanie przykładu: Konwencja uznaje za ludobójstwo tylko te zbrodnie, których celem jest eksterminacja jakiejś grupy ludzi, nie bierze pod uwagę innych przyczyn masowych morderstw.	0–1
7.	1 pkt – wypisanie związku frazeologicznego 1 pkt – wyjaśnienie znaczenia tego związku „Dzielić włos na czworo” – przesadnie analizować, rozważać jakiś problem	0–2
8.	1 pkt – wyjaśnienie słów autora tekstu Przykładowe odpowiedzi: – Pomniki nie są w stanie zapobiec zbrodniom ludobójstwa, ich obecność nie wpłynęła na zachowanie ludzi. – Pomniki nie wystarczą, by ludzie się zmienili, potrzebne są również inne działania.	0–1

Numer zadania	Poprawna odpowiedź i zasady przyznawania punktów	Liczba punktów
9.	2 pkt – określenie dwóch funkcji cudzysłowów użytych w akapicie 11. 1 pkt – określenie jednej funkcji cudzysłowu użytego w akapicie 11. – wyróżnienie tytułów książek – podkreślenie metaforycznego (ironicznego) znaczenia wyrażenia	0–2
10.	2 pkt – podanie czterech poprawnych odpowiedzi 1 pkt – podanie trzech lub dwóch poprawnych odpowiedzi Odpowiedź: I, I, O, O	0–2
11.	1 pkt – poprawne wskazanie numeru akapitu akapit 3.	0–1
12.	1 pkt – określenie celu przywołania w tekście wielu faktów historycznych Przykładowe odpowiedzi: – Fakty są potwierdzeniem argumentacji. – Ułatwiają zrozumienie omawianych problemów. – Wskazują na wagę omawianego zagadnienia.	0–1
13.	1 pkt – określenie formy gramatycznej czasownika rozpoczynającego akapit 13. „wydaje się” – nieosobowa forma czasownika 1 pkt – wyjaśnienie, jaką funkcję pełni ten czasownik Autor tekstu, używając tej formy, sugeruje, że to nie tylko jego zdanie, ale opinia większej grupy ludzi.	0–2
14.	1 pkt – określenie funkcji ostatniego akapitu Przykładowe odpowiedzi: – Ostatni akapit to puenta. – Ostatni akapit stanowi podsumowanie.	0–1
15.	1 pkt – wymienienie czterech podanych w tekście przykładów zbrodni ludobójstwa Przykładowe odpowiedzi: – zbrodnie nazistów, zwolenników leninizmu i maoizmu – wypędzenie z Sudanu ciemnoskórych mieszkańców Darfuru, wymordowanie 500 tys. osób – II wojna światowa – Katyń, Holocaust – zbrodnie Pol Pota w Kambodży – rzeź Tutsi w Ruandzie – masakra w Kenii	0–1
Razem		20

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

Temat 1. Postaci z innych światów. Dokonaj analizy i interpretacji podanych fragmentów *Makbeta* Williama Szekspira oraz *Nie-Boskiej komedii* Zygmunta Krasińskiego i przedstaw, jaką funkcję pełnią w tych utworach postaci fantastyczne. Zwróć uwagę na ich wpływ na dalsze losy bohaterów.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne – *Makbet* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) umiejscowienie fragmentu w utworze (przed zabójstwem Duncana),
- b) Makbet – przedstawienie bohatera sceny: wierny rycerz króla Duncana, wracający z wyprawy wojennej,
- c) Banquo – przedstawienie postaci: przyjaciel i towarzysz Makbeta,
- d) określenie miejsca wydarzeń – wrzosowisko.

2. Analiza fragmentu – *Makbet* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) przedstawienie wyglądu czarownic (np. „zwiędłe, w dziwacznych szatach”, „każda przykładą sękaty palec do zapadłych ust”),
- b) działania wiedźm (np. „rzucałam zarazę”, „rozpętałam cyklony”),
- c) wiedźmy – istoty złe, złośliwe, bawią się ludźmi, ich celem jest przynoszenie ludziom szkody („urok niech narobi szkód”),
- d) wiedźmy wiedzą, na kogo czekają („Słysząc bębnow granie! To Makbet!”),
- e) przepowiednia dana Makbetowi,
- f) przepowiednia dana Banquowi,
- g) zachowanie Makbeta – nieufność („Czemuś się wzdygnął?”, „I czemu na pustce wrzosowisk zatrzymujecie nas takim proroctwem?”),
- h) zachowanie Banqua – sceptycyzm i niedowierzanie („Czy z was tylko łudzące zjawy, czy też rzeczywiście w tym kształcie istniejecie?”).

3. Funkcja wiedźm w *Makbecie* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) ujawniają ciemną stronę ludzkiej natury,
- b) rozbudzają ambicje,
- c) wyrażają podświadome pragnienia,
- d) przepowiadają przyszłość.

4. Wpływ wiedźm na dalsze losy bohaterów – *Makbet* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) zabójstwo króla Duncana, uruchomienie łańcucha zbrodni,
- b) objęcie tronu przez Makbeta, zabójstwo Banqua,
- c) metamorfoza Makbeta,
- d) druga przepowiednia,
- e) konsekwencje drugiej przepowiedni.

5. Rozpoznanie wstępne – *Nie-Boska komedia* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) umiejscowienie sceny w utworze (po ślubie Henryka i Marii),
- b) Mąż – przedstawienie postaci: arystokrata, romantyczny poeta,
- c) Żona – przedstawienie postaci: Maria, żona Hrabiego Henryka,
- d) określenie miejsca wydarzeń (dom, góry).

6. Analiza fragmentu – *Nie-Boska komedia* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) Dziewica widziana oczami Żony („widmo blade jak umarły”, „oczy zgaste”, „głos jak skrzypienie woza, na którym trup leży”),
- b) Dziewica widziana oczami Męża („czoło jasne”, „włos kwieciem przetkany”),
- c) cel przybycia Dziewicy (interpretacja słów Dziewicy „odrzuć ziemskie łańcuchy”),
- d) zachowanie Męża („rzucam dom i idę za tobą”),
- e) metamorfoza Dziewicy („kwiaty odrywają się od skroni twoich”),
- f) interpretacja słów Męża: „ażem stał się igrzyskiem szatanów” (świadomość porażki),
- g) nazwanie emocji towarzyszących Mężowi – zachwyt, fascynacja, potem niepokój, strach.

7. Funkcja postaci Dziewicy w utworze (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) symbol romantycznej poezji,
- b) obnażenie fałszu poezji, podkreślenie jej iluzoryczności,
- c) podkreślenie wpływu poezji na człowieka (poetę) – najpierw fascynuje i uwodzi, potem bezlitośnie zdradza.

8. Wpływ postaci Dziewicy na dalsze losy bohaterów – *Nie-Boska komedia* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) porzucenie rodziny przez Henryka,
- b) śmierć Marii, odmienność Orcia,
- c) przedstawienie zmiany stosunku Męża do Marii.

9. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów. Ujawniają ciemną stronę ich natury, wyzwalały żądze oraz obnażają słabości. Symboliczne znaczenie tego typu bohaterów. Odwołanie do kontekstu historycznoliterackiego (np. fascynacja Szekspirem w twórczości romantyków).

Częściowy wniosek (2 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów. Ujawniają ciemną stronę ich natury, wyzwalały żądze oraz obnażają słabości.

Próba podsumowania (1 pkt)

Postaci z innych światów mają wpływ na dalsze losy bohaterów.

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (9 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia, frazeologia (6 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych oraz leksykalnych (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2. Marzenia i rzeczywistość. Dokonaj analizy i interpretacji podanych fragmentów *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego i przedstaw, jaki wpływ na postawę młodego Baryki miała opowieść ojca. Zwróć uwagę na jej symboliczne znaczenie. Wykorzystaj znajomość całego utworu.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–4 pkt)

Na przykład:

- a) określenie zasady zestawienia tekstów (obraz Polski),
- b) umiejscowienie fragmentów w powieści (część I powieści, fragment 1 – w czasie podróży Seweryna i Cezarego do Polski, fragment 2 – przyjazd do Polski),
- c) różne formy wypowiedzi (opowieść ojca, opis narratora),
- d) określenie tematu fragmentu 1 – opowieść Seweryna o szklanych domach,
- e) określenie tematu fragmentu 2 – obraz przygranicznego miasteczka,
- f) Seweryn Baryka – przedstawienie postaci (Polak mieszkający w Rosji, chce powrócić do kraju),
- g) Cezary Baryka – przedstawienie postaci (wychowany w Rosji, młody).

2. Analiza fragmentu 1 (0–7 pkt)

Na przykład:

- a) wizja szklanych domów – opis wyglądu szklanych domów,
- b) piękno, różnorodność domów ze szkła,
- c) funkcjonalność, niewysoka cena domów ze szkła,
- d) twórcy szklanych domów (np. „artyści”, „ludzie mądrzy”, „pożyteczni”, „twórcy świadomi i natchnieni”), kuzyn – Baryka,
- e) możliwość wpływania na wygląd domów („zależnie [...] od upodobania mieszkańców”),
- f) korzyści płynące z mieszkania w tego rodzaju domach (np. możliwość uniknięcia chorób),
- g) Cezary – brak poczucia więzi z Polską,
- h) Seweryn – tęsknota za krajem, marzenia o Polsce,
- i) Cezary – niezrozumienie pragnień ojca,
- j) wiara Seweryna w istnienie szklanych domów,
- k) dystans Cezarego wobec opowieści ojca („Marzenia! Marzenia!”),
- l) kontrast między obrazem wcześniejszej Polski („próchniejący, gnijący, zjedzony przez grzyby”, „wśród ścian, w które wrosły wszelakie choroby”) a Polską szklanych domów.

3. Symboliczne znaczenie opowieści o szklanych domach (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) marzenie o Polsce idealnej,
- b) utopijna wizja Polski,
- c) ucieleśnienie pragnień Polaków żyjących pod zaborami,
- d) wyraz wiary w nieograniczone możliwości nauki (rewolucja naukowo-techniczna).

4. Analiza fragmentu 2 (0–6 pkt)

Na przykład:

- a) reakcje podróżnych przekraczających granicę („wieść radosna”),
- b) zachowanie Cezarego w czasie przekraczania granicy („szedł na ośle”),
- c) samotność bohatera („nikogo nie witał”),
- d) obraz przygranicznego miasteczka („ohydne budynki”, „z najtańszego materiału”),
- e) opis mieszkańców miasteczka („chłopcy-nędzarze”),
- f) określenie czasu wydarzeń – przedwiośnie, odniesienie do dosłownego znaczenia tytułu powieści,
- g) reakcja Cezarego („patrzył posępnyimi oczyma”),
- h) interpretacja zdania: „Gdzie są twoje szklane domy?”,
- i) kontrast między obrazem przygranicznego miasteczka a wizją szklanych domów.

5. Wykorzystanie znajomości całego tekstu (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) określenie okoliczności podróży do Polski,
- b) wyjaśnienie motywów działania Seweryna (przyczyny opowiadania o szklanych domach),
- c) przedstawienie dalszych losów bohatera – przyjazd do Warszawy, kontakt z Gajowcem, dojrzewanie bohatera,
- d) opowieść o szklanych domach jako jeden z trzech programów uzdrowienia Rzeczypospolitej,

- e) program najmniej realny,
- f) zmiana stosunku Cezarego do Polski (podanie przykładu potwierdzającego przemianę Cezarego),
- g) podanie innych przykładów potwierdzających trudną sytuację społeczno-ekonomiczną Polski.

6. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością. Żeromski przedstawia wpływ marzeń ojca na postawę Cezarego. Mit o szklanych domach jest odzwierciedleniem marzeń Polaków dotyczących przyszłości Polski. Dostrzeżenie kontrastu w ukazanych obrazach Polski. Interpretacja tytułu. Interpretacja fragmentów we właściwych kontekstach.

Częściowy wniosek (2 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością. Żeromski przedstawia wpływ marzeń ojca na postawę Cezarego. Dostrzeżenie kontrastu w ukazanych obrazach Polski.

Próba podsumowania (1 pkt)

Fragmenty ukazują konfrontację marzeń z rzeczywistością.

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–5 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–12 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (9 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia, frazeologia (6 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych oraz leksykalnych (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–3 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)